

THE FUTURE OF VOCATIONAL EDUCATION IN GASTRONOMY: PREPARING TEACHERS FOR THE DEMANDS OF MODERN SOCIETY

Patrik JANÍČEK*, Vysoká škola DTI, Slovensko

Prijato: 30. 5. 2025 / Akceptováno: 30. 5. 2025

Typ článku: Teoretická studie

DOI: 10.5507/jtie.2025.013

Abstract: Vocational education in gastronomy plays a key role in the formation of a qualified workforce. Dynamic changes in the field of digitalization, sustainability and globalization require new approaches in education and higher preparedness of pedagogical staff for the challenges of the 21st century. The paper focuses on the need for systematic support for the professional development of teachers of vocational subjects and masters of vocational training. Based on the data obtained from the survey, we analyze the preferences of pedagogical staff in the field of further education, as well as their perception of the degree of integration of sustainability and technologies into teaching. The results show a high interest in digital technologies, professional internships and training focused on environmental topics, which indicates the readiness of educators to actively engage in the transformation of vocational education. At the same time, they point to the need for support from school management and the creation of conditions for high-quality professional growth. The paper offers recommendations for school policy and practice in order to strengthen the competences of teachers and thus the overall quality of vocational education in gastronomy.

Key words: teaching, education, high school, vocational training, vocational education.

BUDÚCNOSŤ ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V GASTRONÓMII: PRÍPRAVA UČITEĽOV NA POŽIADAVKY MODERNEJ SPOLOČNOSTI

Abstrakt: Odborné vzdelávanie v gastronómii zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní kvalifikovanej pracovnej sily. Dynamické zmeny v oblasti digitalizácie, udržateľnosti a globalizácie si vyžadujú nové prístupy vo vzdelávaní a vyššiu pripravenosť pedagogických pracovníkov na výzvy 21. storočia. Príspevok sa zameriava na potrebu systematickej podpory profesijného rozvoja učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy. Na základe získaných údajov z prieskumu analyzujeme preferencie

*Autor pro korespondenci: patrik.janicek87@gmail.com

pedagogických pracovníkov v oblasti ďalšieho vzdelávania, ako aj ich vnímanie miery integrácie udržateľnosti a technológií do výučby. Výsledky ukazujú vysoký záujem o digitálne technológie, odborné sťaže a školenia zamerané na environmentálne témy, čo nám ukazuje pripravenosť pedagógov aktívne sa zapájať do transformácie odborného vzdelávania. Zároveň poukazujú na potrebu podpory zo strany vedenia škôl a vytvárania podmienok pre kvalitný profesijný rast. Príspevok ponúka odporúčania pre školskú politiku a prax s cieľom posilniť kompetencie učiteľov a tým aj celkovú kvalitu odborného vzdelávania v gastronómii.

Kľúčová slova: vyučovanie, vzdelanie, stredná škola, odborná príprava, odborný výcvik, odborné vzdelávanie.

1 Úvod

Odborné vzdelávanie v gastronómii je kľúčové nielen pre prípravu kvalifikovaných pracovníkov v tomto sektore, ale aj pre rozvoj celej gastrosféry a jej prispôsobenie sa požiadavkám 21. storočia. V posledných rokoch sa gastronomický priemysel vyznačuje dynamickými zmenami, ktoré si vyžadujú inováciu a prispôsobenie vzdelávacích programov, ktoré reagujú na rýchly vývoj v oblastiach ako digitalizácia, udržateľnosť, globalizácia a zmeny v spotrebiteľských preferenciách. Dôležitým aspektom je aj príprava učiteľov gastronomických predmetov na tieto výzvy. V tomto kontexte sa stáva nevyhnutné, aby sa vzdelávacie inštitúcie zamerali na zlepšovanie prípravy pedagogických pracovníkov, ktorí by dokázali flexibilne reagovať na potreby trhu práce a zároveň spájať teoretické poznatky s praktickými skúsenosťami. Okrem toho je dôležité, aby učitelia odborných predmetov a majstri odbornej výchovy v gastronómii boli dostatočne kvalifikovaní a pri vyučovaní využívali moderné metódy a technológie, ktoré sa čoraz viac uplatňujú v priemysle.

2 Kontext odborného vzdelávania v gastronómii

Základom práce učiteľa na každej škole je jeho dôsledná príprava reflektujúca na cieľ výučby. Medzi začínajúcimi učiteľmi a učiteľmi s dlhoročnou pedagogickou praxou vzniká značný rozdiel. Začínajúci učiteľ musí venovať svojej domácej príprave dlhší čas a to nielen v rovine teoretickej, ale aj praktickej. Žiak od učiteľa očakáva nielen zodpovedanie všetkých kladených otázok, ale predvedenie celkového výkonu v teoretickej a praktickej časti výučby. Učiteľ preto musí kombinovať svoje didaktické, pedagogické skúsenosti s vlastnou praxou. Musí

prihliadnuť aj k faktorom, ako je triedny kolektív, počet žiakov v triede a skupine, vybavenosť učební, dielni potrebným materiálom a pomôckami, úrovňou žiakov a ich schopnosť. Súhlasíme s tvrdením Hrma (2005), ktorý tvrdí, „že osobnosť učiteľa je jeden z najdôležitejších činiteľov vyučovacieho procesu“, ktorý rozhodujúcou mierou ovplyvňuje i kvalitu jeho výsledkov. Preto musí byť učiteľ náležite pripravený na túto činnosť (Hrmo, et. al., 2005). Potrebná kvalifikácia je predpokladom úspešnej pedagogickej práce učiteľa a majstra odbornej výchovy. Pedagogickí pracovníci sú pod neustálym tlakom vonkajšieho prostredia, kolegov, rodičov žiakov, inovácií a samotného vyučovacieho procesu. Potrebné je neustále prehľbovať učiteľské kompetencie. Motivácia študenta stať sa pedagógom býva ovplyvnená vývinovými etapami u každého jedinca. Tento vývin je individuálny. Ak by sme chceli zistiť aký má byť učiteľ v 21. storočí isto by sme mohli povedať, že by jeho profil mal zodpovedať modernej technickej dobe. Nemôžeme vidieť len zmeny vo vnímaní učiteľa, ale aj žiakov a ich rodičov. Spoločnosť očakáva od pedagógov veľmi vysokú odbornú úroveň, profesionálne kompetencie, ľudské a morálne kvality. Učiteľ je významným prvkom výchovno-vzdelávacieho procesu v škole. Na jeho prácu sa kladú vysoké nároky. Dôraz sa kladie na jeho pregraduálnu prípravu to zdôrazňuje aj Turzák a Frýdková (2008), ktorí uvádzajú, že učiteľ sa počas pregraduálnej prípravy pripravuje zvládať učiteľské povolanie a získava množstvo teoretických i praktických poznatkov. Práca pedagóga zameraného na vyučovanie praktických predmetov je definovaná v pracovnej pozícii učiteľa respektíve majstra odbornej výchovy. Ide o výchovného pracovníka, ktorého hlavnou úlohou je vzdelávať a vychovávať žiakov – učňov vo vyučovacom predmete nazvanom odborný výcvik tak, aby si osvojili všetky vedomosti, zručnosti nevyhnutné na výkon kvalifikovaného odborného povolania. Každý majster odbornej výchovy plní popri tejto svojej hlavnej funkcii aj funkciu organizátora pracovného procesu. Riadi tento proces tak, aby zodpovedal všetkým pedagogickým požiadavkám a stal sa účinným výchovno-vzdelávacím prostriedkom (Čadílek, 2005). Učitelia vo svojej pedagogickej činnosti pomáhajú vytvárať väzby medzi vedomosťami a praktickými skúsenosťami. Je to proces, ktorý sa neuskutočňuje automaticky (Choy et al., 2018). V prevažnej časti stredných odborných škôl sa výchovno-vzdelávací proces realizuje v dvoch základných formách vyučovania. Pri teoretickom vyučovaní získavajú žiaci vedomosti vo všeobecne vzdelávacích a odborných predmetoch. Pri praktickom vyučovaní získavajú predovšetkým odborné zručnosti v predmete odborný výcvik. Predmet odborný výcvik je na stredných odborných učilištiach profilujúcim predmetom. Vyučujú ho učitelia praktického

vyučovania. Pred rokom 1990 nebola problematika učiteľov – majstrov odbornej výchovy v odbornej literatúre moc skúmaná. Do začiatku 80. rokov bola väčšina majstrov odbornej výchovy zamestnancami podnikov, v ktorých prebiehala praktická výučba žiakov. O ich vtedajšej práci sa dozvedáme od autorov Čepka, Kodýteka a Švanda (1971) „ktorí opisujú majstra odbornej výchovy ako: výchovného pracovníka, ktorý vzdeláva a vychováva zverených učňov vo vyučovacom predmete, ktorý nazývame odborný výcvik.“ Je to v našom vnímaní "učiteľ odborného výcviku". Jeho primárnou úlohou je odovzdať učňom praktické vedomosti a zručnosti nevyhnutné na vykonávanie povolania kvalifikovaných robotníkov alebo iných obdobných pracovníkov. Vo svojej práci vystupuje učiteľ ako výkonný orgán-usmerňuje a riadi činnosť skupiny žiakov na odbornom výcviku. V pozícií odborníka-dokáže usmerňovať žiakov v práci, ovláda technologické postupy prípravy pokrmov a systémy a spôsoby obsluhy. Pozícia tvorcu a otca skupiny je vnímaná v spôsobe organizácie pracovného dňa a vodcu žiakov ich ochrancu a dôverníka. S tým je vnímaná aj pozícia sudcu a vzoru. Majster odbornej výchovy musí zvládnuť aj najnáročnejšiu činnosť a to objektívne hodnotenie výkonu a zručností žiakov. Pri objektívnom hodnotení úspechov alebo neúspechov žiakov, správania a vystupovania sa formuje jeho obraz ako vzoru pre budúcich absolventov. V súčasnej dobe je možné pozíciu majstra odbornej výchovy definovať ako pedagogického pracovníka, ktorý odovzdáva žiakom – učňom vedomosti a učí ich zručnostiam vo svojom odbore. Vedie ich k tomu, aby vlastným premýšľaním rozvíjali získané poznatky a zdokonaľovali svoje odborné zručnosti. Majster zaistuje cieľavedomosť, plánovitosť vyučovania v odbornom výcviku. Vo svojom pôsobení uplatňuje nadobudnuté pedagogické a odborné skúsenosti (Čadílek, 2005). Výkonná agentúra pre vzdelávanie, kultúru a audiovizuálnu oblasť pozíciu učiteľa opisuje ako osobu, ktorej profesijné úlohy zahŕňajú plánovanie, organizáciu a sprostredkovanie skupinových a individuálnych aktivít pre skupinu žiakov s prihliadnutím na rozvoj ich znalostí, zručností a postojov. Plne kvalifikovaní učitelia spĺňajú všetky podmienky odbornej prípravy na výučbu (jedného alebo viacerých predmetov) a spĺňajú všetky ostatné požiadavky podľa platných zákonov (Zagordo et al., 2015). Podľa Walterovej (2010), ktorá tvrdí, že každý učiteľ sa vo svojej pracovnej pozícii dostáva do určitej role, ktorá mu nie je prednostne určená, ale vždy vyplýva z funkcií školy. Ide o:

- rolu sprostredkovateľa poznatkov a skúseností a nových informácií,
- rolu sprievodcu – facilitátora a podporovateľa žiaka v procese učenia,
- rolu projektanta, tvorcu a transformátora kurikula a stratégie výučby,

- rolu diagnostika a hodnotiteľa,
- rolu manažéra triedy, skupiny žiakov na odbornom výcviku.

Okrem všeobecne platných požiadaviek na prácu učiteľov praktického a teoretického vyučovania z rôznych požiadaviek uvádzame spoločné osobnostné črty učiteľov, ktoré vychádzajú z tvrdenia autorov Čadílek a Loveček (2005):

- *Tvorivosť učiteľa* – prejavujúca sa v jeho schopnosti hľadania nových postupov, riešení, techník a metód – nájsť optimálne riešenie vzniknutého problému,
- *Zásadový morálny prístup* – správanie sa k žiakom, kolegom v duchu humanizmu a demokracie, byť vzorom pre žiakov,
- *Pedagogický optimizmus* – dôvera v žiaka a jeho schopnostiam,
- *Pedagogický takt* rešpektovanie osobnosti žiaka, správanie sa k žiakom nedeonestujúcim spôsobom,
- *Pedagogický pokoj* – predstavujúci trpezlivosť, vyrovnané správanie a opodstatnené reakcie na správanie a konanie žiakov,
- *Pedagogický zápal* – práca učiteľa a majstra odbornej výchovy by mala byť vnímaná ako poslanie a tým ovplyvňovať mladých ľudí, pozitívne formovať osobnosť žiaka.

V kontexte sa meniacej doby pre 21. storočie, ktoré je poznačené vysokou mierou digitalizácie a využívania online nástrojov vzdelávania z výsledkov výskumu autorov Krpáľková a Krelová (2020) sa zistilo, že významne sa kladie dôraz na prípravu učiteľov, ktorí by mali byť schopní pracovať s rozmanitými digitálnymi vzdelávacími zdrojmi, plánovať a realizovať integráciu digitálnych technológií do rôznych fáz procesu vzdelávania a učenia, ďalej schopnosť integrovať obsah vzdelávania do digitálnej podoby a zodpovedne s digitálnym obsahom pracovať. Svojou pedagogickou činnosťou pozitívne pôsobiť na rozvoj a budovanie digitálnych kompetencií žiakov. Túto skutočnosť potvrdzujú aj výskumné šetrenia autorov Brestenská a Nagy (2020), ktorí zdôrazňujú potrebu rozvíjania prierezových zručností budúcich učiteľov a kreatívnych digitálnych zručností vo vysokoškolskej pregraduálnej príprave budúcich učiteľov, ktoré sú nevyhnutnosťou pre transformáciu vzdelávania pre moderné vzdelávanie v informačnej spoločnosti. Na záver uvádzame v nasledujúcej (Tabuľke č. 1) postavenie učiteľa v dvoch rovinách: tradičná rola učiteľa a výzvy, ktorým čelí učiteľ v súčasnosti.

Učiteľ – tradičná rola	Učiteľ – výzvy doby
Ako zdroj informácií	Rozvíjajúci kľúčové kompetencie
Ako vysvetľovateľ týchto informácií	Podpora žiakov
Ako osvetový pracovník	Vedieť komunikovať
Ako nositeľ kultúry	Vedieť vyjadriť názor a postoj
Ako morálna autorita	Tvorca pozitívnej klímy
Ako nositeľ skúseností	Vzor pre žiakov
Ako uchovávateľ tradícií	Pozitívny prístup k životu
Ako životný vzor	Profesionál

Tabuľka č. 1: Učiteľ – tradičná rola a výzvy doby (Brestenská a Nagy, 2020)

V závere môžeme zhrnúť niekoľko základných faktov týkajúcich sa odbornej prípravy žiakov aj v gastronomickom zameraní. Vzdelávanie žiakov prebieha v odborných školách v učebných a študijných odboroch, akými sú:

- hotelová akadémia (6323 K),
- čašník, servírka (6444 K),
- kuchár (6445 K),
- cukrár (2964 H),
- čašník, servírka (6444 H),
- kuchár (6445 H),
- hostinský, hostinská (6489 H),
- spoločné stravovanie (6421 L).

Školy vo svojej činnosti vychádzajú z právnych, programových, analytických, koncepcných a strategických materiálov. Medzi hlavné právne predpisy patria:

- zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov,
- vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania,
- vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 65/2015 Z. z. o stredných školách v znení vyhlášky č. 241/2018 Z. z.,

- vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 202/2022 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl.

Programové, analytické, koncepčné a strategické materiály:

- **Programové vyhlásenie vlády SR** – deklaruje skvalitnenie úrovne odborného vzdelávania a prípravy, podporu duálneho vzdelávania a prepojenie potrieb trhu práce s celoživotným vzdelávaním,
- **Plán obnovy a odolnosti** – podporuje skvalitnenie výchovy a vzdelávania pre regionálne školstvo a ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov,
- **Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj** – podporuje celoživotné vzdelávacie príležitosti, plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých,
- **Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania 2018–2027,**
- **Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore obchod, marketing, gastronómia a cestovný ruch do roku 2030,**
- **Akčný plán digitálneho vzdelávania na roky 2021–2027** (minedu.sk).

Odborné vyučovanie na SOŠ sa realizuje v nasledujúcich typoch stredných odborných škôl ako je SOŠ s prívlastkom, hotelová akadémia, spojená škola – SOŠ ako organizačná zložka spojenej školy. Jednotlivé počty rezortných SOŠ v členení podľa skupín odborov vzdelávania (zabezpečujúcich výučbu v jednej zo skupín odborov):

- skupina odborov vzdelávania 63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I (viažucich sa k cestovnému ruchu) – 73 SOŠ,
- skupina odborov vzdelávania 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II (viažucich sa k cestovnému ruchu) – 95 SOŠ.

Odborné vzdelávanie a príprava by mali reagovať na potreby trhu práce pružne, inovatívne a s využívaním inštitútov ďalšieho vzdelávania. Problematika prípravy budúcich učiteľov nielen gastronomických odborov popri róznej a potrebnej inovácii školského vzdelávania sa stáva čoraz viac aktuálnou problematikou transdisciplinárnej prípravy budúcich učiteľov. Transformácia vzdelávania pre budúcnosť si vyžaduje v príprave budúcich učiteľov a vo vzdelávaní učiteľov rozvíjať ich kreativitu.

3 Systém odborného vzdelávania v SR

Odborné vzdelávanie je okrem všetkých potrebných legislatívnych a normatívnych podmienok ovplyvnené aj Plánom výkonov stredných škôl. Ide o novelizačnú úpravu kompetencií samosprávnych krajov v oblasti určovania počtu tried prvého ročníka stredných škôl pre jednotlivé študijné a učebné odbory v dennej forme štúdia pre prijímacie konanie na nasledujúci školský rok vo vzťahu k potrebám na trhu práce. Odbory vzdelávania na stredných školách sa podľa stupňa vzdelania, členia na spomenuté učebné odbory a študijné odbory. Učebné odbory poskytujú nižšie stredné odborné vzdelanie a stredné odborné vzdelanie, jedná sa teda o vzdelávacie programy bez maturitnej skúšky. Študijné odbory zahŕňajú všetky ostatné vzdelávacie programy, teda tie, ktoré v sebe zahŕňajú maturitnú skúšku (úplné stredné vzdelanie) alebo vyžadujú disponovať vysvedčením o maturitnej skúške. Vzdelávací systém má rozdielnu horizontálnu a vertikálnu štruktúru. Slovenská republika prevzala štruktúru – The International Standard Classification of Education – ISCED 2011. Štruktúra je rozdelená od ISCED 0 až do ISCED 9. V našom skúmaní sa zameriavame na ISCED 3 – Vyššie sekundárne vzdelávanie predstavujúce stredné odborné vzdelávanie (bez maturity) a úplné stredné vzdelávanie (s maturitou). Stredoškolské vzdelávanie je v Slovenskej republike v pôsobnosti Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR a je regulované zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a zákonom č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave. Ministerstvo na výchove a vzdelávaní participuje aj so Štátnym inštitútom odborného vzdelávania (ŠIOV). Koordinácia odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce sa realizuje na národnej a krajskej úrovni. Medzi inštitúcie pre koordináciu odborného vzdelávania zaraďujeme:

- Radu vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu
- Krajské rady pre odborné vzdelávanie a prípravu

Odborné vzdelávanie prechádzalo významnými zmenami, ktoré prispeli k **optimalizácii** a **racionalizácii** systému vzdelávania. V roku 2015 zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave priniesol ďalšie významné zmeny **zavedením systému duálneho vzdelávania** a umožnil tak lepšie zapojenie zamestnávateľov a profesijných organizácií do systému vzdelávania žiakov **priamo na pracoviskách v reálnych podmienkach** (MDV SR, 2022). Pojem „duálny systém odborného vzdelávania a prípravy“ (niekedy označovaný aj ako striedavé vzdelávanie) sa po-

užíva na označenie vzdelávacieho programu, v ktorom je pracovná prax súčasťou učebných osnov. Takéto vzdelávanie sa realizuje často v Nemecku, Švajčiarsku, Rakúsku, Dánsku a na Islande. V takomto programe je učenie sa na pracovisku neoddeliteľnou súčasťou celkového programu vzdelávania. Žiak má status učňa (na základe zmluvy o príprave), zamestnávateľ preberá zodpovednosť za poskytovanie odbornej prípravy a učeň dostáva mzdu (Cedefop, 2014), (Grollmann, 2018). Systém sa upravil v roku 2018. Zaviedol sa nový inštitút podnikovej školy. Posledná novela zákona o odbornom vzdelávaní a príprave účinná od začiatku roka 2022 zaviedla ďalšie zmeny zamerané na optimalizáciu. V rámci stredného odborného vzdelávania existuje šesť vzdelávacích programov podľa poskytovaného stupňa vzdelania:

- nižšie stredné odborné vzdelávanie
- stredné odborné vzdelávanie
- úplné stredné odborné vzdelávanie
- nadstavbové štúdium
- pomaturitné štúdium
- vyššie odborné štúdium alebo špecializačné štúdium

Význam odborného vzdelávania na stredných školách vychádza z cieľov koncepcie odborného vzdelávania, ktorá nadväzuje na Stratégiu celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021–2030 (vrátane Akčného plánu stratégie na roky 2022–2024). Táto stratégia zdôrazňuje potrebu zvyšovania atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy. Program je vypracovaný v súlade s Národným programom rozvoja výchovy a vzdelávania na roky 2018–2027, ktorý zdôrazňuje význam kvalitného odborného vzdelávania zodpovedajúceho aktuálnym potrebám praxe. Tento cieľ je v súlade aj s Plánom obnovy a odolnosti, ktorý definuje potrebu skvalitnenia a inovácie výchovy a vzdelávania pre regionálne školstvo podľa požiadaviek trhu práce (MDV SR, 2022).

Koncepcia zameraná na skvalitnenie a inováciu odborného vzdelávania na Slovensku určuje ciele, ktoré sa majú postupne naplňať počas realizácie:

- rozvoj kľúčových kompetencií a zručností žiakov,
- rozvoj stredoškolského odborného vzdelávania,
- zabezpečenie kvalitného vzdelania a tým aj lepšieho uplatnenia absolventov na trhu práce,
- optimalizácia siete stredných škôl,

- vzdelávanie pedagogických zamestnancov – rozvoj ich kompetencií, zručností a vedomostí, vrátane celoživotného vzdelávania,
- podpora činnosti a realizácie Centier odborného vzdelávania a prípravy (COVP), Centier excelentnosti odborného vzdelávania a prípravy (CEOVP) a Systému duálneho vzdelávania (SDV),
- efektívnejšie využívanie informačných zdrojov, technológií a digitálnych nástrojov (MDV SR, 2022).

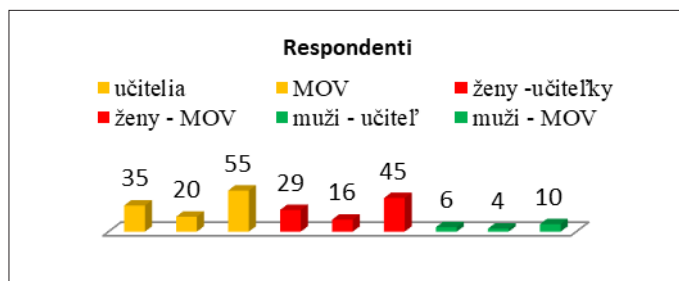
4 Práca učiteľa odborných predmetov a majstra odbornej výchovy na strednej škole

Činnosť každého pedagogického zamestnanca nevynímajúc učiteľa odborných predmetov a majstra odbornej výchovy na vyučovacích hodinách sa odrzkadľuje v jeho odbornosti, pedagogických vedomostiach a zručnostiach. Na žiakov vplýva motivačne čo potvrdzuje aj Fontana (2010), ktorý tvrdí, že ak nie je prítomná dostatočná motivácia, uspokojivé učenie v škole pravdepodobne neprebehne. Súčasná diskusia o ďalšom vzdelávaní učiteľov v Európe ukazuje široký konsenzus, že po počiatočnom vzdelávaní si učelia musia priebežne dopĺňať svoje zručnosti (Cedefop, 2016).

Ako hlavnú metódu výskumu sme si zvolili dotazník. Práve táto metóda nám umožnila v relatívne krátkom čase získať čo najviac odpovedí od oslovených respondentov. V našom skúmaní sme oslovili učiteľov stredných odborných škôl vyučujúcich odborné predmety a odborný výcvik zameraných na gastronomické odbory. Výskumným problémom je skutočnosť, že dynamické zmeny v oblasti gastronómie, najmä digitalizácia a dôraz na udržateľnosť, kladú nové nároky na odborné vzdelávanie. Školy čelia výzve, ako reflektovať na aktuálne potreby praxe prostredníctvom obsahu vyučovania a profesijného rozvoja pedagógov. Nedostatočná integrácia týchto tém do výučby a obmedzené možnosti podpory profesijného rastu môžu viesť k nesúladu medzi prípravou absolventov a očakávaniami trhu práce. Cieľom výskumu je analyzovať postoje a potreby pedagogických pracovníkov v odbornom vzdelávaní v oblasti gastronómie vo vzťahu k integrácii moderných spoločenských a technologických požiadaviek do vyučovacieho procesu. Zámerom je identifikovať prioritné oblasti pre aktualizáciu kurikula, zhodnotiť úroveň implementácie tém ako digitalizácia a udržateľnosť v súčasnej výučbe a určiť preferované formy profesijného rozvoja učiteľov a majstrov odbornej výchovy. Zvolili sme výskumné otázky: Aké odborné kompetencie, vedomosti by mali re-

flektovať na aktuálne potreby gastronomickej praxe vo vzdelávacích programoch? Do akej miery je koncept udržateľnosti a digitalizácie reálne implementovaný do výučby na odborných školách? Aké formy podpory profesijného rozvoja najviac preferujú pri zvyšovaní kvalifikácie v oblasti modernej gastronómie?

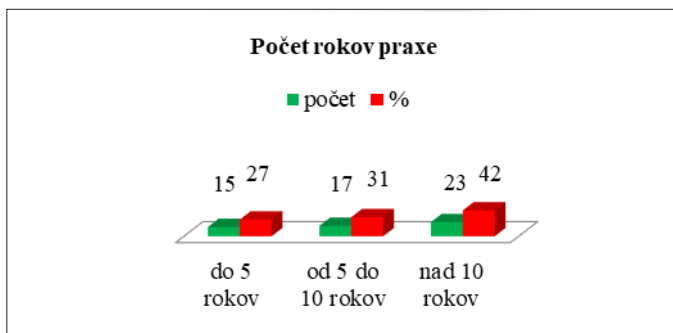
Základný súbor respondentov uvádzame v grafe 1. Súbor tvorilo 55 učiteľov stredných škôl v Žilinskom kraji. Z demografických položiek nášho dotazníku sa výskumu zúčastnilo 35 učiteľov odborných predmetov a 20 majstrov odbornej výchovy. Celkovo bolo zastúpených 45 žien a 10 mužov, čo tvorí 81,8 % žien a 18,2 % mužov. V demografickej položke nás zaujímala dĺžka pedagogickej praxe respondentov. Graf 2 nám sumarizuje respondentov na základe dĺžky praxe. V najväčšom zastúpení sa nášho výskumu zúčastnilo 15 učiteľov s dĺžkou praxe do 5 rokov, čo tvorilo 27,2 % učiteľov. Učiteľov s praxou od 5 do 10 rokov tvorilo 17 respondentov čo predstavuje 31 % respondentov. U učiteľov s dĺžkou praxe nad 10 rokov bolo 23 respondentov čo tvorilo 41,8 % zúčastnených.

Graf 1 Respondenti (Zdroj: Vlastné úpravy)

Z uvedeného grafu prinášame základné informácie o účastníkoch nášho skúmania. Celkovo sa zúčastnilo 55 respondentov. Z toho bolo 35 učiteľov odborných predmetov (64 %) a 20 majstrov odbornej výchovy (36 %). Z hľadiska pohlavia bolo celkovo 29 žien (83 % učiteliek) a 16 MOV (80 %). Muži učitelia 6 (17 %) a 4 MOV (20 %).

V nasledujúcom grafe môžeme vidieť počet rokov praxe respondentov. V práci učiteľov a majstrov odbornej výchovy sa objavili aj respondenti do 5 rokov pedagogickej praxe čo vnímame veľmi pozitívne.

Graf 2 Počet rokov praxe respondentov (Zdroj: Vlastné úpravy)

Cieľom nášho skúmania bolo odpovedať na otázky – dotazník

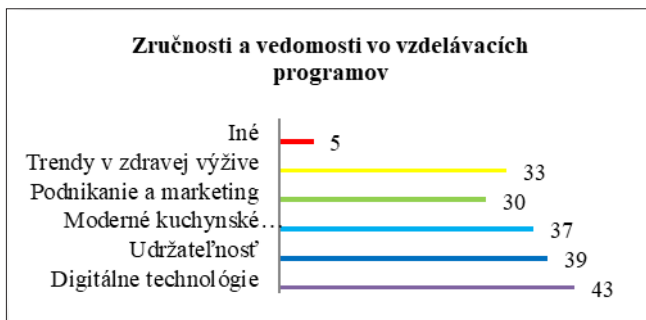
1. Aké nové zručnosti alebo vedomosti by podľa Vás mali byť zahrnuté 0do vzdelávacích programov v gastronómii?

možnosť viacerých odpovedí – zaškrtnúť všetko, čo platí:

- Zručnosti v oblasti digitálnych technológií (objednávkové systémy, digitálne menu)
 - Udržateľné a ekologické prístupy (zero-waste kuchyňa, sezónne suroviny)
 - Používanie moderných kuchynských zariadení a techník (sous-vide, indukčné varenie)
 - Základy podnikania a marketingu v gastronómii
 - Znalosť trendov v zdravej výžive a špeciálnych diétach (vegánske, bezlepkové,...)
 - Iné (uvedte):
2. Ako hodnotíte aktuálnu mieru integrácie udržateľnosti a nových technológií do výučby gastronomických predmetov na Vašej škole ?
možnosť viacerých odpovedí – zaškrtnúť všetko, čo platí:
 - 1 – vôbec neintegrované
 - 2 – slabo integrované
 - 3 – priemerne integrované
 - 4 – dobre integrované
 - 5 – plne integrované
 3. Aké formy podpory by ste uvítali na zlepšenie profesijného rozvoja učiteľov v oblasti gastronómie?

možnosť viacerých odpovedí – zaškrtnúť všetko, čo platí:

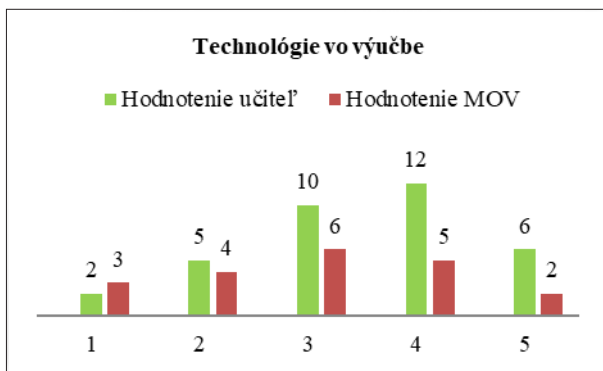
- Kurzy o digitálnych technológiách v gastronómii
- Školenia o udržateľnosti a ekologických praktikách
- Odborné stáže alebo exkurzie v moderných gastronomických zariadeniach
- Workshopy zamerané na nové trendy a technológie vo varení
- Vzájomná výmena skúseností medzi učiteľmi a majstrami odbornej výchovy
- Viac času a podpory zo strany vedenia školy na profesijný rozvoj
- Iné (uveďte):

Graf 3 Zručnosti (Zdroj: Vlastné úpravy)

Z uvedeného grafu 3 môžeme konštatovať, že 43 respondentov 78 % sa vyslovilo za tvrdenie, že treba zapracovať a inovovať vzdelávacie plány o problematiku digitálnych technológií. Za myšlienku implementovať udržateľné a ekologické prístupy ako je zero-waste kuchyňa, využívanie sezónnych surovín sa vyslovilo 71 % respondentov čo predstavuje 39 učiteľov. V tesnom závесе sa 37 respondentov – 67 % zúčastnených vyslovilo za to, že je potrebné zapracovať do vzdelávacích plánov využívanie moderných kuchynských technológií ako sous-vide, indukčné varenie. Nasledovalo zapracovanie informácií o marketingu a podnikaní, kde túto možnosť zvolilo 55 % respondentov čo predstavuje 30 odpovedí. Vzhľadom na nárast rôznych foriem stravovania a intolerancií sa 33 respondentov – 60 % by uvítalo zapracovanie informácií o stravovaní, zdravej výžive do vzdelávacích programov.

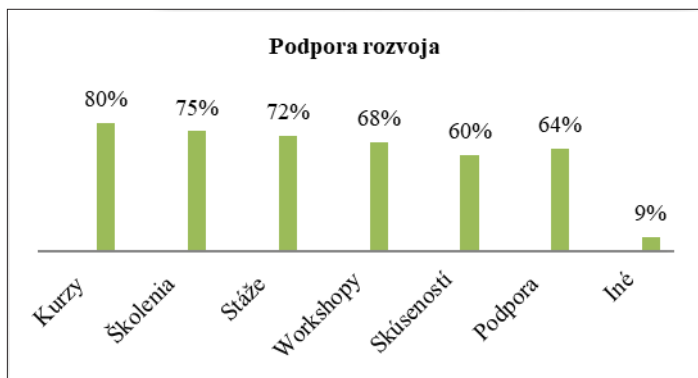
V otázke skúmajúcej mieru integrácie udržateľnosti a nových technológií do výučby gastronomických predmetov medzi učiteľmi odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy výsledok uvádzame v grafe 4.

Graf 4 Technológie vo výučbe (Zdroj: Vlastné úpravy)

Z odpovedí vyplýva, že väčšina respondentov učiteľov odborných predmetov aj majstrov odbornej výchovy vníma integráciu udržateľnosti a nových technológií do výučby gastronomických predmetov ako **priemernú až dobrú** (hodnotenia 3 a 4). Najčastejšia odpoveď medzi učiteľmi: **4 – dobre integrované (34 %)**. Najčastejšia odpoveď medzi majstrami: **3 – priemerne integrované (30 %)**. **Učitelia odborných predmetov** vnímajú integráciu **mierne pozitívne**, s priemerom **3,43**, čo poukazuje na dobrú, ale nie úplne plnú implementáciu udržateľnosti a technológií. **Majstri odbornej výchovy** hodnotia integráciu o niečo **kritickejšie** – priemer **2,95** naznačuje, že v praktickej časti výučby je zavádzanie týchto prvkov **priemerné až slabšie**.

V časti skúmania zameranej na možnosti podpory profesijného rozvoja sme zisťovali u respondentov aké formy podpory by vo svojej pedagogickej činnosti uvítali.

Graf 5 Podpora profesijného rozvoja (Zdroj: Vlastné úpravy)

Tieto zistenia uvádzame v grafe 5. Najväčší záujem je o digitálne technológie (80 %), čo jasne naznačuje, že pedagógovia si uvedomujú potrebu digitálnej transformácie aj v gastronomickom vzdelávaní. Ide o najsilnejšiu preferenciu v rámci profesijného rozvoja. Školenia o udržateľnosti (75 %) patria tiež k prioritám, čo korešponduje s trendom zvyšovania povedomia o environmentálnych témach vo vzdelávaní a sektore HORECA. Odborné stáže v prevádzkach (72 %) sú veľmi žiadané – pedagógovia chcú zostať v kontakte s reálnym prostredím gastronómie, modernými procesmi a technológiami. Prakticky orientované formy podpory, ako workshopy (68 %) a výmena skúseností (60 %), sú taktiež vysoko cenené, čo poukazuje na dopyt po interaktívnom a komunitnom učení. Podpora od vedenia školy (64 %), ako je uvoľnenie času či financovanie školení, sa javí ako kľúčový faktor udržateľného profesijného rastu. Individuálne potreby medzi najčastejšie uvádzanými boli jazykové kurzy (9 % prípadov).

Z výsledkov skúmania navrhujeme:

1. **Aktualizovať vzdelávacie osnovy** o digitálne technológie, moderné kuchynské techniky a princípy udržateľnosti.
2. **Zabezpečiť školenia pre učiteľov a majstrov odbornej výchovy**, najmä formou workshopov a odborných stáží v praxi.
3. Realizovať rozvojové programy prioritne zamerané na digitálne kompetencie ich rozvoj a udržateľnosť, keďže tieto oblasti vykazujú najväčší dopyt.

4. Vytvoriť priestor pre systematickú podporu zo strany vedenia škôl – časová aj finančná. Výsledky nášho výskumu ukazujú, že bez takejto podpory je realizácia profesijného rozvoja učiteľov výrazne obmedzená. Vedenie školy zohráva kľúčovú úlohu pri nastavovaní podmienok, ktoré umožňujú udržateľný a efektívny rozvoj pedagogického zboru.

Záver

Výsledky nášho skúmania preukázali vysokú angažovanosť a záujem pedagogických zamestnancov o svoju prácu, neustále napredovanie a prispôbenie sa nárastu moderných technológií. Pedagógovia v oblasti gastronómie sú otvorení zmene, aktívni a pripravení sa rozvíjať. Vyznačujú sa vysokou motiváciou prípravy budúcich absolventov pre 21. storočie pre moderný trh práce. Môžeme povedať, že učители vo svojej praxi využívajú široké portfólio dostupných vyučovacích metód, organizačných foriem vo vyučovaní. Žiakom chcú sprostredkovať moderné, relevantné poznatky. Silný záujem o **praktické formy učenia-kurzy, stáže, workshopy a výmenu skúseností** poukazuje na to, že učители a majstri odbornej výchovy nechcú zostať len pri teórii, ale túžia po konkrétnych zručnostiach, ktoré môžu okamžite preniesť do výučby. Je potešujúce, že **viac ako polovica respondentov** vníma aj potrebu spolupráce a podpory zo strany vedenia, čo vytvára priestor na **budovanie školskej kultúry**. Tieto zistenia predstavujú výborný základ pre vytváranie cielených školení a rozvojových programov, ktoré budú nielen napĺňať potreby pedagógov, ale zároveň **posilnia kvalitu odborného vzdelávania a pripraví mladú generáciu na udržateľnú a technologicky inovovanú prax**.

5 Bibliography

- Brestenská, B., & Nagy, T. (2020). Kreativná digitálna gramotnosť učiteľa. *Eruditio Educatio*, 15(1), 13–23.
- Cedefop. (2016). *Professional development for VET teachers and trainers* [Information report, April 2016]. Publications Office of the European Union. https://www.cedefop.europa.eu/files/9112_en.pdf
- Cedefop. (2014). *Terminology of European education and training policy: A selection of 130 key terms* (2nd ed.). Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2801/15877>
- Čadílek, M. (2005). *Didaktika praktického vyučování I: Účelové vydání pro doplňující pedagogické studium učitelů praktického vyučování, učitelů odborného výcviku a bakalářské studium učitelství odborného výcviku a praxe*. Masarykova univerzita
- Čadílek, M., & Loveček, A. (2005). *Didaktika odborných předmětů*. Masarykova univerzita / CERM.

- Čepeck, P., Kodýtek, A., & Švanda, I. (1971). *Mistr a učeň: Jak vychovávat učně v odborném výcviku: Přípsáno mistrům odborného výcviku, kteří plní důležitou společenskou funkci ve výchově dělnické mládeže*. Státní pedagogické nakladatelství.
- Fontana, D. (2010). *Psychologie ve školní praxi*. Portál.
- Grollmann, P. (2018). Varieties of “duality”: Work-based learning and vocational education in international comparative research. In S. Choy, G.-B. Wärvik, & V. Lindberg (Eds.), *Integration of vocational education and training experiences* (pp. 63–84). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-8858-0_4
- Choy, S., Wärvik, G.-B., & Lindberg, V. (2018). Considerations for the integration of students' experiences. In *Technical and vocational education and training: Issues, concerns and prospects* (pp. 345–365). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-8857-5_18
- Hrmo, R., et al. (2005). *Didaktika technických predmetov*. Vydavateľstvo Slovenskej technickej univerzity.
- Krpálková Krellová, K. (2020). Digital competences – quality of online teaching through the eyes of students. In *Média a vzdelávaní 2020 – Media & education 2020: Sborník recenzovaných príspevků mezinárodní vědecké konference* (pp. 97–100). Extrasystem.
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. (2022). Akčný plán a stratégia vzdelávania. <https://www.minedu.sk>
- Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky. (2022). *Odvetová koncepcia odborného vzdelávania*. <https://www.minedu.sk/>
- Turzák, T., & Frýdková, E. (2008). Pripravenosť budúcich učiteľov na kooperáciu s rodinou žiaka. In P. Seidler, V. Kurincová, & J. Komora (Eds.), *Cesty k inklúzii: Výskumná úloha VEGA č. 1/3632/* (pp. 323–346). Univerzita Konštantína Filozofa.
- Walterová, E. (2010). *Školství – věc (ne)veřejná: Názory veřejnosti na školu a vzdělávání*. Karolinum.
- Zagordo, M., Ducout, O., & Piedrafito, S. (2015). *Teachers' and school heads' salaries and allowances in Europe 2014/15*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA).
- Národná rada Slovenskej republiky. (2008). *Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>
- Národná rada Slovenskej republiky. (2015). *Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/61>